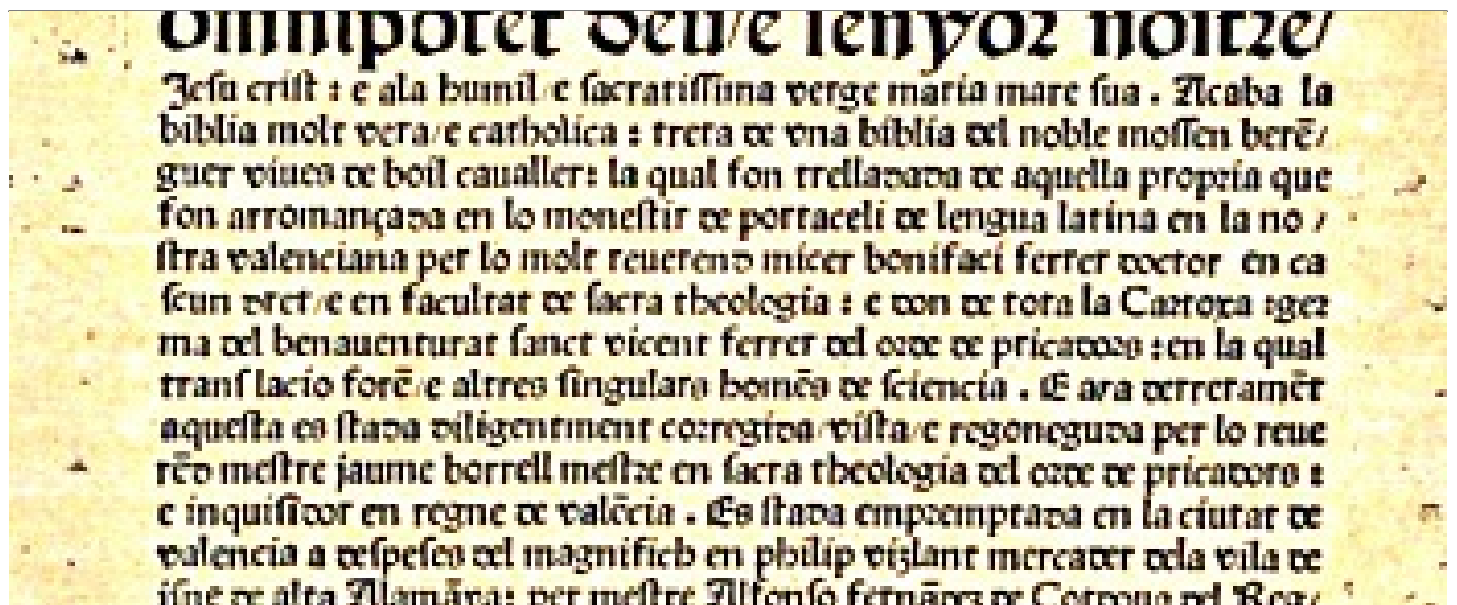

Jeroni Conques, 500 anys

Autor: Josep-Lluís Carod-Rovira

Data de publicació: 30-07-2018

“Pertanyia al grup de Pedralba, un nucli filoluterà, i va haver d’abjurar les seves posicions davant la Inquisició per salvar la vida”. Article d’En Josep-Lluís Carod-Rovira al diari «El Punt-Avui+» del 29 de juliol del 2018.

A l’Alcalatén hi ha el cim del Penyagolosa, que, any rere any, acull els pelegrins de les Useres. En aquesta comarca valenciana és on hi ha també Llucena, a 34 km de Castelló. Aquí, cap al 1518, ara fa, doncs, 500 anys, va néixer Jeroni Conques, fill de Guillem Conques, mercader de la ciutat de València, i Leonor Garcia, de Llucena. Estudià a València, on es crià amb el germà del seu pare, de nom també Jeroni Conques i beneficiat de la seu. A la universitat adquirí una àmplia formació multidisciplinària de la teologia a la medicina, passant per les matemàtiques i l’astrologia, i hi aprengué també grec i hebreu, a més de l’arameu, que adquirí de forma autodidàctica. A diferència d’altres valencians coetanis que passaren també per les aules valencianes però que després estudiaren a l’estranger, sobretot a París –com P.L. Berga, F. Furió i Ceriol, M. Cordero o P.J. Nunyes–, Conques rebé tota la formació a la capital del Túrria. Erudit, intel·ligent i d’una agudesia irònica, feia llargues estades a Alzira, on una germana del seu pare era superiora de les agustines.

El 1557, en aquesta població capital de la Ribera Alta, traduí al català el Llibre de Job, llavors única traducció bíblica en aquesta llengua, després de les vicissituds per què passa la versió de les escriptures feta per Bonifaci Ferrer, germà de sant Vicent. Aquest incunable, conegut com a Bíblia Valenciana, s’imprimí entre el 1477 i el 1478, sembla que van editar-se’n 600 exemplars i aviat se’n trobaren per biblioteques privades de València, Barcelona i Mallorca. Conques feu la seva versió amb consultes a material de Robert Estienne, famós lexicògraf i impressor protestant francès. Aleshores era sotsdiaca i beneficiat de la catedral valenciana i, entre el seu cercle més íntim, denunciava la retòrica de la predicació i el baix nivell teològic i cultural de la jerarquia eclesiàstica i dels predicadors davant uns creients supersticiosos, així com certes pràctiques religioses com ara el res regular del rosari.

Fou amic de Pere Joan Nunyes, professor de Pere Galès, el protestant català més destacat de la història, docent a la Universitat de Ginebra. Pertanyia a l'anomenat grup de Pedralba, nucli filoluterà a l'empara del noble Gaspar de Centelles, els membres del qual compartien la lectura bíblica, en debatien el significat i discutien sobre temes religiosos. Ell mantenia el noble al corrent de les novetats editorials i de pensament que es produïen a Europa, sobretot a través de les obres publicades a París, Basilea i Lió, aconseguides a les llibreries valencianes, les més ben assortides del país, tal com reconeixia un altre integrant del grup, el sard Segimon Arquer. Aquest definia el català com "la llengua de la meua terra" i quan comparegué davant el Sant Ofici el primer llibre que sol·licità per a defensar-se fou Constitucions i altres drets de Catalunya.

La Inquisició detingué Conques el 1563 i l'acusà de proposicions herètiques per la correspondència mantinguda entre 1554 i 1562 amb Centelles. El Tribunal li trobà un quadern amb notes manuscrites de l'Eclesiastès d'Erasme i la seva versió del Llibre de Job, just quan el concili de Trento prohibia les versions bíbliques en vernacle. El mateix dia que Centelles era condemnat a mort, Conques abjurà les seves posicions i salvà la vida, després dels testimonis favorables de l'arquebisbe Joan Segrià, el governador de València Lluís Ferrer i els catedràtics Jaume Ferrús i Llorenç Palmireno. Davant el tribunal inquisitorial, Conques reconegué que havia pensat escriure un tractat sobre predicació i cal recordar la gran importància que el cristianisme sorgit de la Reforma atorgava a la predicació, que adquiria un paper central en els cultes. També admeté haver llegit de jove les obres de Luter, al·legant, però, que en desconeixia la prohibició, pretext que més d'un cop utilitzaven alguns acusats d'heretgia davant del tribunal, com a recurs defensiu per evitar la pena màxima.

La Inquisició el condemnà a reclusió al convent de Socors de València, amb el càstig afegit de no poder predicar mai més, ell que tant havia criticat la poca qualitat de la predicació de l'època. Executats pel Sant Ofici Centelles i Arquer, i a l'exili Berga, aquell grup capdavanter de cristians seduïts per l'onada de la Reforma a Europa quedà totalment desarticulat. Als dos anys de la seva reclusió, Conques ja recuperà la llibertat per bona conducta i, sense cap cercle íntim de complicitat on continuar exposant les seves inquietuds religioses, es dedicà a la música i al lleure, aparentment lluny de les seves inquietuds anteriors. Morí a València el 22 de setembre de 1574, als 56 anys. Ens deixà, però, un llegat magnífic: el Llibre de Job en la nostra llengua.

Josep-Lluís Carord-Rovira

Escriptor i polític

El Punt-Avui+

Tribuna

Opinió

Diumenge, 29 juliol 2018 2.00 h

<http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/1440012-jeroni-conques-500-anys.html>